

Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Cymunedau
Dyddiad	4ydd Tachwedd 2021
Teitl	Strwythur Llywodraethiant a Threfniadau Cyflawni Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn, ac adroddiad cynnydd ar yr Asesiadau Llesiant.
Aelod Cabinet	Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn
Pwrpas	Adolygu trefniadau Llywodraethu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn a diweddariad ar waith yr is-grwpiau. Yn ogystal adroddiad ar gynnydd yr asesiadau Llesiant.

1. Cyflwyniad a chyd-destun

- 1.1** Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) yw gwella Llesiant economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r Ddeddf yn amlygu saith nod Llesiant a pum ffordd o weithio er mwyn rhoi pwrpas cyffredin i gyrff cyhoeddus.
- 1.2** Sefydlwyd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Gwynedd ac Ynys Môn yn 2016, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf). Yn wir sefydlwyd BGC ar gyfer pob Awdurdod Lleol yng Nghymru i sicrhau cydweithio ymysg gyrff cyhoeddus i greu gwell dyfodol ar gyfer pobl Cymru. Y penderfyniad a wnaethpwyd yng Ngogledd Orllewin Cymru oedd sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i Wynedd fyddai'n *cydweithio* efo Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ynys Môn.
- 1.3** Yn ystod 2017 rhannodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn ein cymunedau yn 14 o ardaloedd llai er mwyn cynnal gwaith ymchwil manwl, a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Cyhoeddwyd y wybodaeth ar ffurf yr Asesiadau Llesiant. Defnyddiwyd y wybodaeth a gasglwyd o'r asesiadau i lunio blaenoriaethau'r BGC sydd wedi eu cadarnhau yn y Cynllun Llesiant (2018). Cytunwyd ar y blaenoriaethau canlynol:
- Yr iaith Gymraeg
 - Cartrefi ar gyfer bobl leol;
 - Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau;
 - Effaith newid hinsawdd ar lesiant cymunedau;
 - Iechyd a gofal oedolion a Lles a llwyddiant plant a phobl ifanc.
- 1.4** Pob 5 mlynedd, ac fel un o ofynion statudol Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015), mae'n rhaid i Fyrdau Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr Llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol ei ardal. Yn ddiweddar, mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn wedi cychwyn ar y broses o adolygu'r Asesiad Llesiant.
- 1.5** Unwaith eto, bydd yr asesiadau yn tynnu ynghyd ystod o wybodaeth am gymunedau Gwynedd ac Ynys Môn. Golyga hyn y byddwn yn edrych ar waith ymchwil, casglu data ac ymgysylltu hefo'n trigolion er mwyn canfod beth sy'n dda am ein cymunedau, a beth sydd ddim cystal. Bydd yn gyfle hefyd i ystyried heriau a chyfleoedd ein cymunedau, gan roi ystyriaeth i effaith argyfwng Covid-19 a Brexit arnynt. Ceir adroddiad cynnydd ar y gwaith isod.

2. Trefniadau Llywodraethu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

- 2.1** Fel yr amlygir yng Nghylch Gorchwyl y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus mae gan y Bwrdd bedwar aelod statudol, ynghyd â chyfranogwyr gwadd sy'n cyfrannu at ddyletswyddau'r Bwrdd.
- 2.2** Mae'r Bwrdd wedi sefydlu is-grwpiau er mwyn ei gefnogi i weithredu ei swyddogaethau. Ceir isod ddiweddariad ar waith yr is-grwpiau. Adroddwyd y tro diwethaf i'r pwyllgor sgrwtini fod gan y Bwrdd bedwar is-grŵp sef yr Iaith Gymraeg, Newid Hinsawdd, Iechyd a Gofal a Chartrefi ar gyfer pobl leol.
- 2.3** Yn ystod cyfarfod y Bwrdd ym mis Mehefin cytunwyd i ddod â gwaith yr is-grŵp cartrefi i ben gan nad oedd gwaith yr is Grŵp yn ychwanegu gwerth pellach at gynlluniau presennol y cyrff unigol. Cadarnhawyd y bydd y gwaith o ddatblygu tai arloesol yn parhau ymysg y cymdeithasau tai a'r Awdurdodau Lleol. Mae'r awydd a brwdfrydedd wedi ei nodi i barhau â'r berthynas o gydweithio sydd wedi ei greu gan yr is-grŵp, i alluogi trafod a rhannu syniadau / gwybodaeth ac ymarfer da o fewn y maes datblygu tai i'r dyfodol.
- 2.4** Ceir isod ddiweddariad ar waith yr is-grwpiau.

2.4.1 Amcan 1 - Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hirdymor

Blaenoriaeth	Diweddariad ar waith yr is-grŵp	Beth mae'r is-grŵp yn ei gyflawni sy'n ychwanegu gwerth i gynlluniau presennol y cyrff cyhoeddus	Amserlen arfaethedig
Yr Iaith Gymraeg	Yn ystod cyfarfod y Bwrdd ym mis Medi cymeradwywyd mewn egwyddor prosiect i hybu'r defnydd o'r Gymraeg wrth i'r cyhoedd ddefnyddio ein gwasanaethau cyswllt cyntaf.	Bydd cydweithio ar y prosiect yn gallu arwain at gynnydd yn y defnydd o'r Gymraeg (a'r awydd i'w defnyddio o ddewis) wrth ymwneud â ni fel sefydliadau cyhoeddus tra gall sefydliadau hefyd gynorthwyo ei gilydd.	Rhan 1 o'r gwaith i'w gwblhau yn haf 2022.
Newid Hinsawdd	Yn ystod cyfarfod y Bwrdd ym mis Medi cytunwyd i gefnogi gwaith Cyfoeth Naturiol Cymru o ymgysylltu efo trigolion Porthmadog ar faterion newid yn yr hinsawdd. Bydd yr is-grŵp yn blaenoriaethu Porthmadog fel un o'r ardaloedd cyntaf i weithio gyda hwy,	Y deilliannau a ragwelir trwy gydweithio yw: Datblygu cymunedau sy'n gallu addasu, rheoli a lleihau effaith newid yn yr hinsawdd. Newid y Ffocws i Newid yn yr Hinsawdd yn ehangach, nid llifogydd yn unig. Grwpiau amrywiol o	Porthmadog yn flaenoriaeth i'r is-grŵp am y chwe mis nesaf, ac yna parhau i weithio gyda'r ardaloedd eraill yn ystod 2022/23

	gyda'r bwriad o symud ymlaen i weithio gyda chymunedau eraill yng Ngwynedd ac Ynys Môn sydd â risg o wynebu llifogydd i'r dyfodol.	bobl / asiantaethau / sefydliadau / partneriaid yn cydweithio. Sefydlu trefniadau cyfathrebu ddwy ffordd rhwng aelodau o'r gymuned a'r cyrff cyhoeddus	
--	--	--	--

2.4.2 Amcan 2 - Trigolion sy'n iach ac yn annibynnol gyda safon bywyd da

Mae dau faes blaenoriaeth 'Iechyd a Gofal oedolion' a 'Lles a llwyddiant plant a phobl ifanc' yn cyfarch amcan 2. Cytunwyd i sefydlu un is-grŵp i gyfarch y ddwy flaenoriaeth sef Grŵp integredig Iechyd a Gofal Cymdeithasol y Gorllewin.

Blaenoriaeth	Diweddariad ar waith yr is-grŵp	Beth mae'r is-grŵp yn ei gyflawni sy'n ychwanegu gwerth i gynlluniau presennol y cyrff cyhoeddus	Amserlen arfaethedig
Iechyd a Gofal	Pwrpas yr is-grŵp yw tynnu ynghyd partneriaid allweddol yn y maes iechyd a gofal i gydweithio ar ymateb i rwystrau sy'n eu hatal rhag gweithio'n integredig. Rydym eisoes wedi adrodd fod gan yr is-grŵp ffrydiau gwaith penodol sef oedolion, plant ac iechyd meddwl. Mae'r gwaith o ddiweddarau cylch gorchwyl y ffrydiau gwaith ar droed. Mae'r gwaith trawsnewid o fewn y ffrydiau gwaith wedi cael eu hariannu gan gronfa Gofal Integredig (ICF) a'r Gronfa Trawsnewid (TF). Mae'r cronfeydd yn dod i derfyn yn 2022. Mae uwch arweinyddion wedi derbyn gwybodaeth gan y Llywodraeth y	Yn parhau i ddatblygu trefniadau o gydweithio	Oherwydd y pwysau sydd wedi bod ar sefydliadau yn y maes oherwydd y pandemig mae'n debyg na fydd y ffrydiau gwaith yma'n ail sefydlu eu hunain/ cael trefn ar eu cynlluniau tan y flwyddyn newydd.

	<p>bydd rhaglen ariannu 5 mlynedd arall yn dod i gymryd eu lle, ond nid yw hyn wedi'i gadarnhau hyd yma. Mae cydnabyddiaeth bod y rhaglen drawsffurfio gymunedol sydd wedi cychwyn yn un hirdymor ac uchelgeisiol, a bydd angen adnodd a chapasiti sylweddol am flynyddoedd lawer i sicrhau bod y gwaith yn cael ei gwblhau. Bydd gwaith cynllunio yn digwydd ar y cyd rhwng y partneriaid allweddol mewn paratoad ar gyfer y gwaith o lunio ceisiadau ar gyfer y rhaglen gyllido newydd.</p>		
--	---	--	--

2.5 Mae'r pandemig wedi cael effaith ar gynnydd gwaith yr is-grwpiau i gyd. Rhagwelir y bydd yr is-grwpiau yn ail afael yn y gwaith trwy ganolbwyntio ar un neu ychydig o brosiectau yn unig i gychwyn.

2.6 Cafwyd trafodaeth am adnoddau yn ystod cyfarfod diwethaf y Bwrdd a chytunwyd cyd-ariannu prosiect derbynfeydd yr is-grŵp iaith, gan fod y partneriaid yn ystyried bod y prosiect yn ychwanegu gwerth at gynlluniau presennol y sefydliadau. Yn ystod y 6-12 mis nesaf rhagwelir mai rhaglen waith y Bwrdd fydd yr Asesiadau Llesiant a'u cyhoeddi, ynghyd ag ail afael yng ngwaith yr is-grwpiau.

3. Asesiadau Llesiant

3.1 Fel y nodwyd uchod mae gwaith ar droed i ddiweddarau'r asesiadau Llesiant. Mae'r gwaith o ddadansoddi gwaith a chanfyddiadau ymgysylltu ein partneriaid yn digwydd ar hyn o bryd. Yn ogystal, mae'r gwaith o ddiweddarau'r data ar gyfer yr asesiadau Llesiant yn cael ei gwblhau gan Dîm Ymchwil a Gwybodaeth Cyngor Gwynedd.

3.2 Defnyddiwyd grant rhanbarthol y BGCau i gomisiynu Prifysgol Glyndŵr i gydweithio ar yr asesiadau Llesiant yn y gogledd. Yn ogystal mae gweithdy wedi ei drefnu'n rhanbarthol ar gyfer clywed gan y grwpiau na chlywir ganddynt yn aml, am faterion sy'n effeithio ar eu Llesiant.

3.3 Mae'r amserlen ar gyfer cwblhau'r Asesiadau Llesiant fel a ganlyn: Bydd yr asesiadau yn cael eu cyhoeddi erbyn Mai 2022 a'r Cynllun Llesiant erbyn Mai 2023. Bydd fersiynau drafft o'r asesiadau yn cael eu cyhoeddi yn ystod Hydref/Tachwedd 2021. Bydd cyfnod ymgynghori 12 wythnos ar yr asesiadau Llesiant yn cychwyn ym mis Rhagfyr 2021.

4. Monitro

- 4.1** Mae'r pedwar is-grŵp a nodwyd uchod yn atebol i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus mewn perthynas â chyflawni unrhyw waith a gomisiynir. Mae'r is-grwpiau yn diweddarau'r Bwrdd ar gynnydd yn chwarterol, ac yn ystod cyfarfodydd y Bwrdd ceir her a thrafodaeth ar yr adroddiadau o gynnydd maent yn eu cyflwyno.
- 4.2** Mae gan dîm cefnogi'r Bwrdd hefyd rôl i'w chwarae rhwng cyfarfodydd y Bwrdd i gefnogi a chynnal gwaith yr is-grwpiau. Yn ogystal mae adroddiad blynyddol yn cael ei gyhoeddi gan y Bwrdd sy'n crynhoi cynnydd wrth i'r Bwrdd weithio tuag at gyflawni ei amcanion strategol.

5. Trefniadau Craffu

- 5.1** Mae gwaith y Bwrdd yn cael ei wirio'n gyson gan Bwyllgorau Craffu / sgrïwtini Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn.
- 5.2** Mae'r Ddeddf Llesiant a'r canllawiau cenedlaethol cysylltiedig yn nodi 3 rôl ar gyfer pwyllgorau sgrïwtini Awdurdodau Lleol wrth ddarparu atebolrwydd democrataidd i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus:
- Adolygu trefniadau llywodraethu'r BGC
 - Ymgynghorai statudol ar yr Asesiad Llesiant a'r Cynllun Llesiant
 - Monitro cynnydd ymdrechion y BGC wrth weithredu'r Cynllun Llesiant
- 5.3** Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn destun craffu gan Bwyllgor craffu / sgrïwtini dynodedig awdurdodau lleol Gwynedd ac Ynys Môn yn bresennol. Cytunwyd ar sefydliad y Bwrdd y byddai panel craffu ar y cyd rhwng y 2 sir yn cael ei sefydlu i wneud y gwaith yma. Fe roddwyd ystyriaeth i sefydlu panel craffu ar y cyd. Daethpwyd i'r casgliad i beidio argymhell sefydlu panel ar hyn o bryd ond yn hytrach i ganolbwyntio ar alinio amserlenni a chysondeb trefniadau craffu ar draws y 2 Sir. Bydd modd adolygu'r trefniadau hyn rhwng y ddau gyngor eto maes o law os cyfyd yr angen.
- 5.4** Argymhellir fod y pwyllgorau sgrïwtini / craffu yn craffu gwaith y Bwrdd ddwywaith y flwyddyn i'r dyfodol yn hytrach na 3 gwaith fel ag y gwnaed yn y gorffennol. Rhagwelir fod 6 mis rhwng adrodd yn amserlen sy'n caniatáu i'r Bwrdd wneud cynnydd sylweddol a chyflwyno adroddiadau manylach i'w craffu.

6. Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb

- 6.1** Mae tîm cefnogi'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus eisoes wedi rhoi ystyriaeth, ac yn cydnabod yr angen am asesiadau effaith (e.e. Iaith a Chydraddoldeb), a bydd asesiadau yn cael eu datblygu a'u defnyddio pan fydd y Bwrdd yn ymgysylltu â'n cymunedau ar bwyntiau penodol ac ar gyfer diweddarau'r Asesiadau Llesiant. Cyflwynwyd fersiwn cyntaf o'r asesiad effaith ar gyfer yr asesiadau Llesiant i'r Bwrdd yn ystod ei gyfarfod ym mis Medi.